

JUŽNI PARTNERI

Europska politika susjedstva obuhvaća Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Libanon, Libiju, Maroko, Palestinu, Siriju i Tunis. Sastoji se od bilateralnih politika između EU-a i 10 pojedinačnih partnerskih zemalja, a dopunjuje ju okvir regionalne suradnje – Unija za Mediteran. Kao odgovor na ustanke u južnom susjedstvu EU je 2011. pojačao svoju potporu demokratskim promjenama u okviru europske politike susjedstva, a osim toga je 2015. preispitao europsku politiku susjedstva.

PRAVNA OSNOVA

- članak 8. Ugovora o Europskoj uniji,
- glava V. Ugovora o Europskoj uniji: vanjsko djelovanje EU-a,
- članci 206. i 207. (trgovina) i članci od 216. do 219. (međunarodni sporazumi) Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

INSTRUMENTI

Sporazumi o pridruživanju pravna su osnova za bilateralne odnose EU-a s Alžirim, Egiptom, Izraelem, Jordanom, Libanonom, Marokom, Palestinskom Samoupravom i Tunisom. Sporazum o pridruživanju koji je parafiran sa Sirijom prije no što je sirijska vlada 2011. nasilno suzbila javne prosvjede nije nikada potpisana. Pregоворi o okvirnom sporazumu između EU-a i Libije prekinuti su u veljači 2011. i tek se trebaju nastaviti.

U okviru europske politike susjedstva EU i njegovi južni partneri (osim Libije i Sirije) donijeli su bilateralne akcijske planove, prioritete partnerstva i programe pridruživanja. Njima se uspostavljaju programi za političke i gospodarske reforme s kratkoročnim i srednjoročnim prioritetima od tri do pet godina. U skladu s potrebama, interesima i kapacitetima EU-a i svake partnerske zemlje, cilj je akcijskih planova europske politike susjedstva osobito razvoj demokratskih, socijalno pravednih i uključivih društava, promicanje gospodarske integracije i obrazovanja, razvoj malih i srednjih poduzeća i poljoprivrede te olakšavanje prekograničnog kretanja stanovništva.

Ti se planovi većinom financiraju sredstvima Europskog instrumenta za susjedstvo i drugim tematskim instrumentima. Sredstva se pribavljaju i zajmovima Europske investicijske banke i Europske banke za obnovu i razvoj. EU sa svojim južnim partnerima također nastoji unaprijediti pristup tržištu i suradnju u području migracija i mobilnosti. U tijeku su pregоворi o detaljnem i sveobuhvatnom sporazumu o slobodnoj trgovini s Marokom i Tunisom. Partnerstva za mobilnost zaključena su s Marokom, Tunisom i Jordanom, a u tijeku su i pregоворi s Libanonom. Unutar tih okvira provodi se

niz projekata, posebno u sklopu 2016. godine pokrenutog [Instrumenta partnerstva za mobilnost](#). Nadalje, regionalne i bilateralne inicijative u području migracija i mobilnosti u Alžиру, Egiptu, Libiji, Maroku i Tunisu financiraju se iz [Kriznog uzajamnog fonda EU-a za Afriku](#), odnosno programskog dijela toga fonda za sjevernu Afriku. Iz [Regionalnog uzajamnog fonda EU-a za odgovor na krizu u Siriji](#) (fonda „Madad“) pruža se potporu izbjeglicama iz Sirije, interno raseljenim osobama i lokalnim zajednicama u Libanonu, Jordanu i Egiptu.

Unija za Mediteran, uspostavljena 2008. kako bi se oživjelo euromeditersko partnerstvo, regionalni je okvir za suradnju država članica EU-a i 15 država Sredozemlja, uključujući deset južnih partnera.

TRENUTAČNO STANJE

A. Alžir

Kao važan akter u regiji i velik proizvođač energije Alžir je ključni partner EU-a u južnom susjedstvu. Sporazum o pridruživanju stupio je na snagu 2005. godine. EU i Alžir usvojili su zajedničke [prioritete partnerstva](#) na sastanku Vijeća za pridruživanje u ožujku 2017. Prioritetima partnerstva uspostavlja se obnovljen okvir za politički angažman i pojačanu suradnju, s naglaskom na: i) upravi i temeljnim pravima; ii) socio-ekonomskom razvoju i trgovini; iii) energetici, okolišu i klimatskim promjenama; iv) strateškom dijalogu i dijaluču o sigurnosti te v) ljudskoj dimenziji, migracijama i mobilnosti.

B. Egipt

Odnosi između Europske unije i Egipta uređeni su sporazumom o pridruživanju koji je na snazi od 2004. Skup prioriteta za partnerstvo između EU-a i Egipta usvojen je u kontekstu revidirane europske politike susjedstva na Vijeću za pridruživanje EU-a i Egipta u srpnju 2017. Iako su svi elementi sporazuma o pridruživanju i dalje na snazi, [prioriteti partnerstva](#), koje su zajednički utvrdili EU i Egipt, zamjenjuju akcijski plan i usmjeravaju partnerstvo u razdoblju od 2017. do 2020. godine. U središtu pozornosti tijekom tog razdoblja bit će: i) ekonomska modernizacija, energetska održivost i okoliš; ii) društveni razvoj i socijalna zaštita; te iii) upravljanje, povećanje stabilnosti i moderna demokratska država.

C. Izrael

Odnosi Europske unije i Izraela obuhvaćaju širok spektar pitanja, a počivaju na snažnim gospodarskim i trgovinskim vezama te tehničkoj suradnji. Na temelju sporazuma o pridruživanju iz 2000. odnos se tijekom sljedećih godina dinamično razvijao te se proširio na niz sektora. Akcijski plan EU-a i Izraela dogovoren 2005. temelji se na zajedničkim vrijednostima demokracije, poštovanja ljudskih prava, vladavine prava i temeljnih sloboda i promiče integraciju Izraela u europske politike i programe. EU je 2009. odlučio da odnosi mogu dosegnuti „napredni“ status samo ako se ostvari napredak u mirovnom procesu na Bliskom istoku. Međutim, suradnja se nastavlja na temelju [akcijskog plana u okviru europske politike susjedstva iz 2005. godine](#), prodljenog na razdoblje do 2020.

D. Jordan

Europska unija Jordan smatra važnim partnerom koji doprinosi stabilizaciji Bliskog istoka. Pravna je osnova bilateralnog odnosa sporazum o pridruživanju između Jordana i EU-a, koji je na snazi od svibnja 2002. godine. Akcijski plan u okviru europske politike susjedstva usvojen je 2012., a novi [prioriteti partnerstva između EU-a i Jordana](#) i pakt postignuti su u prosincu 2016. godine. U okviru europske politike susjedstva Jordan je prvi mediteranski partner s kojim je EU zaključio tehničke pregovore koji su doveli do „naprednog statusa”. U listopadu 2014. EU i Jordan uspostavili su partnerstvo za mobilnost. Jordanu su odobrena dva paketa makrofinancijske pomoći (jedan 2013. u visini 180 milijuna EUR i jedan u prosincu 2016. u visini 200 milijuna EUR). Jordan je primio više od 655 000 sirijskih izbjeglica i korisnik je fonda Madad, regionalnog uzajamnog fonda EU-a za odgovor na krizu u Siriji. U kontekstu potpore EU-a Jordanu u sirijskoj izbjegličkoj krizi, EU i Jordan izmjenili su 2016. godine Sporazum o pridruživanju kako bi se [ublažila pravila o podrijetlu](#) koja se primjenjuju na jordanske izvoznike u EU.

E. Libanon

Odnosi s ovom zemljom temelje se na sporazumu o pridruživanju između EU-a i Libanona, na snazi od 2006. godine, te na [prioritetima partnerstva između EU-a i Libanona](#) i paktu, koji su dogovorenici u studenome 2016. Tijekom Vijeća za pridruživanje EU-a i Libanona održanog u srpnju 2017. postignut je dogovor o nastavku rasprave u cilju potpisivanja partnerstva za mobilnost. EU podržava jedinstvo, stabilnost, neovisnost, suverenost i teritorijalnu cjelovitost Libanona, posebice s obzirom na sve goru situaciju u susjednoj Siriji. U Libanonu, zemlji koja ima 4,4 milijuna stanovnika, trenutačno boravi oko milijun registriranih sirijskih izbjeglica. Libanon je korisnik fonda Madad.

F. Libija

Od pada Gadafijeva režima Libija, zemlja koju karakteriziraju složene političke, teritorijalne, društvene i plemenske podjele, klizi u građanski rat. Libija je poznata i kao sahelska tranzitna ruta za trgovce ljudima i krijumčare. U tom kontekstu EU nastoji pomoći Libijcima u uspostavi stabilne i uključive države. EU podržava posredovanje UN-a u cilju okončanja neprijateljstava i pokušava uspostaviti diplomatske kontakte s libijskim i regionalnim dionicima. S Libijom EU nije sklopio ni sporazum o pridruživanju ni bilo kakav drugi oblik obvezujućeg sporazuma, no zemlja ispunjava uvjete za financiranje u okviru Europskog instrumenta za susjedstvo. U okviru Kriznog uzajamnog fonda EU-a za Afriku od 2016. [dodijeljeno je gotovo 135 milijuna EUR za zaštitu migranata u Libiji](#).

G. Maroko

Među južnim partnerima, odnosi Maroka s Europskom unijom su među najrazvijenijima. Sporazum o pridruživanju na snazi je od 2000., a novi je akcijski plan u okviru europske politike susjedstva donesen 2013. godine. Maroku je u okviru europske politike susjedstva 2008. dodijeljen „napredni status” kojim se odražava nastojanje da se poboljša suradnja EU-a i Maroka te pruži veća potpora ekonomskim i političkim reformama. U lipnju 2013. EU i Maroko uspostavili su partnerstvo za mobilnost, a

u tijeku su pregovori o sporazumima o [pojednostavljenju viznog režima i ponovnom prihvatu](#) te o detaljnem i sveobuhvatnom sporazumu o slobodnoj trgovini. Osim toga, godine 2014. na snagu je stupio novi sporazum o ribarstvu. U skladu s djema nedavnim presudama Suda Europske unije EU može primjenjivati svoje sporazume s Marokom, ali ti se sporazumi ne primjenjuju na Zapadnu Saharu.

H. Palestina

EU je najveći pružatelj finansijske potpore Palestinskoj samoupravi, s okvirnim godišnjim bilateralnim iznosom od oko 300 milijuna EUR. Glavni je cilj potpore EU-a pomoći u izgradnji kapaciteta za buduću održivu, neovisnu i demokratsku palestinsku državu koja ima šanse za opstanak i koja će mirno i sigurno postojati uz Izrael i ostale susjede. [Privremeni sporazum o pridruživanju u području trgovine i suradnje](#) zaključen 1997. pravna je osnova odnosa između Europske unije i Palestinske Samouprave. Europska unija i Palestinska Samouprava potpisale su akcijski plan u okviru europske politike susjedstva koji je stupio na snagu 2013. godine. Iste je godine Europska unija Izraelu i budućoj palestinskoj državi ponudila „posebno povlašteno partnerstvo” čime je, u kontekstu postizanja konačnog sporazuma o statusu, objema stranama pružila dosad nezabilježen paket političke, gospodarske i sigurnosne potpore.

I. Sirija

Nakon što je sirijska vlada u ožujku 2011. započela s nasilnim suzbijanjem prosvjeda protiv vlade, Europska unija uvela je niz sve restriktivnijih mjera protiv sirijskog režima. Svi programi bilateralne suradnje između EU-a i sirijske vlade obustavljeni su. Europska unija podržava uključive mirovne pregovore prema političkoj tranziciji kojom bi upravljala Sirija. EU je vodeći donator u odgovoru na sirijsku krizu, a EU i njegove države članice [zajedno su osigurali](#) više od 16,9 milijardi EUR za humanitarnu, razvojnu, gospodarsku i stabilizacijsku pomoć. [Regionalni uzajamni fond za odgovor na sirijsku krizu](#) upravlja većinom nehumanitarne pomoći koja se pruža susjednim zemljama u kojima se nalaze sirijske izbjeglice. Do danas je taj fond dosegnuo ukupni iznos od 1,7 milijardi EUR. Vijeće je 3. travnja 2017. donijelo [Strategiju EU-a o Siriji](#). U skladu s tom strategijom, EU je bio domaćin triju konferencija za potporu budućnosti Sirije i regije: prve, u travnju 2017., tijekom koje se međunarodna zajednica [obvezala](#) dodijeliti 5,6 milijardi EUR „za potporu aktivnostima humanitarne pomoći, otpornosti i razvoja u sklopu odgovora na sirijsku krizu tijekom 2017.”, druge, u travnju 2018., na kojoj su se sudionici [obvezali](#) osigurati 3,5 milijardi EUR tijekom 2018. te dodatnih 2,7 milijardi EUR za razdoblje 2019. – 2020., i treće, održane od 12. do 14. ožujka 2019., na kojoj su [preuzete obveze](#) u visini od 6,2 milijarde EUR za 2019. te u visini od gotovo 2,1 milijarde EUR za 2020. i razdoblje koje slijedi. Humanitarne potrebe i dalje su izuzetno kritične. Humanitarnu pomoć treba više od 11 milijuna osoba u Siriji, a više od 5,6 milijuna Sirijaca izbjeglo je iz zemlje.

J. Tunis

Od tuniske revolucije 2011. EU pruža političku, finansijsku i tehničku potporu demokratskoj tranziciji zemlje. Pravna osnova bilateralnog odnosa i dalje je sporazum o pridruživanju koji je na snazi od 1998. godine. EU i Tunis dogovorili su 2012., uzimajući u obzir postignuti napredak, uspostavu „povlaštenog partnerstva” s detaljnim

[akcijskim planom](#) za 2013. – 2017. U srpnju 2018. Vijeće za pridruživanje EU-a i Tunisa donijelo je glavne smjernice za [povlašteno partnerstvo između EU-a i Tunisa za razdoblje 2018. – 2020.](#) EU i Tunis uspostavili su u ožujku 2014. partnerstvo za mobilnost, nakon čega su otvoreni pregovori o [sporazumima o pojednostavljenju viznog režima i o ponovnom prihvatu.](#) [Pregovori o detaljnem i sveobuhvatnom sporazumu o slobodnoj trgovini](#) odobreni su u listopadu 2015. i u tijeku su. Između 2011. i 2016. pomoć EU-a Tunisu iznosila je 2 milijarde EUR (1,2 milijarde EUR bespovratnih sredstava i 800 milijuna EUR makrofinancijske pomoći). EU se obvezao na povećanje godišnje finansijske pomoći u obliku bespovratnih sredstava u iznosu od 300 milijuna EUR tijekom 2017. te za održavanje postojane razine financiranja do 2020. Sporazumno donošenje novog ustava u Tunisu u siječnju 2014., uspješna organizacija parlamentarnih i predsjedničkih izbora u listopadu odnosno prosincu 2014., te dugoočekivani lokalni izbori održani u svibnju 2018., velik su korak naprijed u procesu demokratske tranzicije te zemlje.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Europski parlament u potpunosti je uključen u europsku politiku susjedstva. Preko Odbora za vanjske poslove nadzire provedbu europske politike susjedstva, osobito kad je riječ o godišnjem izvješću o napretku i preispitivanju europske politike susjedstva. Održavanjem redovnih razmjena mišljenja s visokim državnim dužnosnicima, stručnjacima i dionicima civilnog društva Odbor prati političku situaciju u partnerskim državama. Na temelju svojih proračunskih ovlasti Parlament ima izravan utjecaj na iznose koji se izdvajaju za Europski instrument za susjedstvo. Za sklanjanje svakog sporazuma o pridruživanju s južnim partnerima u okviru europske politike susjedstva potrebna je suglasnost Parlamenta. Suglasnost Parlamenta potrebna je i za svaki novi trgovinski sporazum, uključujući buduće detaljne i sveobuhvatne sporazume o slobodnoj trgovini s Marokom i Tunisom.

Redovni bilateralni odnosi s parlamentima južnih partnerskih država održavaju se preko [stalnih izaslanstava.](#) Odnosi s marokanskim parlamentom tako su unaprijeđeni 2010. osnivanjem zajedničkog parlamentarnog odbora. Zajednički parlamentarni odbori osnovani su također s Tunisom 2016. te Alžirom 2018. godine. Parlamentarni odnosi sa Sirijom prekinuti su zbog građanskog rata, a trenutačno stanje u Libiji također onemogućava međuparlamentarne odnose. Na regionalnoj razini Parlament sudjeluje u Parlamentarnoj skupštini Unije za Mediteran, koja godišnje održava jednu plenarnu sjednicu i više sastanaka odbora. Posljednja plenarna sjednica održana je [13. i 14. veljače 2019. u Strasbourgu,](#) a na njoj je Parlament predsjedanje predao Velikoj narodnoj skupštini Turske. Parlament je sudjelovao u nekoliko misija EU-a za promatranje izbora u južnim partnerskim zemljama, najrecentnije u Libanonu (opći izbori) i Tunisu (općinski izbori). Parlament također pruža pomoć Maroku i Tunisu koji su na popisu prioritetnih zemalja u okviru programa podrške demokraciji.

Maria Álvarez López
04/2019

